

ОБЩИНА КРУШАРИ ОБЛАСТ ДОБРИЧ

**ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕТНИЧЕСКИТЕ
МАЛЦИНСТВА В ОБЩИНА КРУШАРИ**

/ Планов период 2011 – 2015 г /

*Приета с Решение № 1/11 по Протокол № 1/27.01.2011г.
на Общински съвет-Крушари*

I. Въведение:

Програмата за развитие на етническите малцинства в община Крушари се базира на Конституцията на Република България, Рамковата конвенция за защита на националните малцинства, Рамковата програма за равноправно интегриране на ромите в българското общество, Национален план за действие по „Десетилетие на ромското включване 2005-2015г и Областната програма за интеграция на етническите малцинства в област Добрич. Основните принципи на базата на които се разработва програмата са:

- равнопоставеност на всички български граждани, независимо от пол, религия или етническа принадлежност;
- взаимодействието между трите основни сектора, правителствен, неправителствен и обществен;
- включване на ромската общност при разработване и изпълнение на програмата и съгласуване на всички дейности с целевата група;

- Принципът на партньорство е между всички заинтересувани страни – община, НПО, училища, ромска общественост, здравни специалисти, местни институции частен сектор и други.

II. Основната и стратегическа цел на програмата:

Създаване на условия и предпоставки за подобряване положението на ромите в основните сфери на живот – образование, здравеопазване, култура, инфраструктура, жилищни условия и др., а стратегическа цел на Програмата е премахване на неравностойното третиране на ромите в обществото.

Подцелите на програмата са:

1. Осигуряване на условия за качествено образование на децата и учениците от етническите малцинства, увеличаване приема на учениците в средни и висши училища;
2. Да се създадат условия за равен достъп до пазара на труда и намаляване зависимостта на малцинствените групи спрямо системата за социално подпомагане;
3. Да се повиши здравния статус и здравната култура на ромското население в общината;
4. Да се осигурят възможности на представители на малцинствените групи за участие във всички процеси, които се отнасят до тяхното развитие и определят присъствието им в обществото;
5. Да се изгради активно гражданско поведение, касаещо спазване на правата и задълженията на етническите общности, като равнопоставена част от обществото ни;
6. Опазване, запознаване и развитие на културната идентичност на етническите общности на територията на общината.

III. РЕЗЮМЕ

Община Крушари с административен център с. Крушари е разположена в североизточната част на Република България, граничеща на север с Република Румъния, на изток с Община Ген. Тошево, на запад с Община Кайнарджа област Силистра и Община Тервел и на юг с Община Добричка. Състои се от 19 населени места - 12 кметства и 3 кметски наместничества.

Община Крушари е със смесен етнически състав на населението. По отношение на етническата структура, населението се оформя в три големи

групи – българи, турци, роми. Според статистическите данни от 2001г. етническият състав на населението в общината е както следва: българи- 2482 /42%/, турци- 2391 /40%/ и роми - 729 /12,30%/сумата от процентите е по-малка от 100%, тъй като има неопределили се. Като религиозна принадлежност те се разделят на християни, и мюсюлмани.

IV. ЕТНО-ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Население – демографска характеристика

Община Крушари е най-малката по брой на населението сред 8-те общини на област Добрич. Тя включва 19 населени места с общо население 5296 души (2,65% от населението на област Добрич), в т.ч. 2678 мъже и 2618 жени¹. В административния център– с. Крушари е съсредоточено 30% (1592 души) от населението на общината. Всички села с изключение на Крушари са малки и много малки с население до 1000 жители. Малките села (250-1000 жители) обхващат 6 населени места /Абрит, Ефрейтор Бакалово, Коритен, Лозенец, Полковник Дяково и Телериг/ с население 44% от това на общината. Много малките села (до 250 жители) включват близо 2/3 от населените места, в които живее 26% от населението на общината. Особено уязвими са селата Земенци, Зимница и Огняново, където населението е по 20-30 души. Най-голямото по население селище е Крушари.

Тенденциите в **динамиката на населението** на общината очертава намаление, периодът на намаление е продължителен, започващ от средата на миналия век, повлиян от негативните тенденции в развитието на селското население. От началото на настоящия век населението на общината продължава да намалява, но с по-нисък интензитет. За периода 2001-2009г. населението на общината е намаляло с около 600 души.

Отрицателният демографски темп се дължи на негативната комбинация от ниска раждаемост и висока смъртност. Отрицателният естествен прираст задълбочава процесите на стареене и засилва процесите на стагнация в демографското развитие на общината.

1. 2. Възрастовата структура на населението е от стационарен тип. Процесите на изменения са по-интензивни през първата половина на периода (2001-2005 г.), след което през 2005-2008г. измененията са постепенни и с по-ниски темпове на намаление/нарастване.

Възрастова структура на населението 2001-2008.

	2001г.			2005г.			2008г.		
	0-14 г.	15-64 г.	65+	0-14 г.	15-64 г.	65+	0-14 г.	15-64 г.	65+
Община Крушари	19,6	61,9	18,5	19,0	62,4	18,6	18,3	62,0	19,7

Област Добрич	15,8	69,2	15,0	14,1	70,3	15,6	13,7	69,8	16,5
Р България	15,0	68,1	16,9	13,6	69,2	17,2	13,4	69,2	17,4

Източник: НСИ

В малките села е силно ограничен броя на населението в трудоспособна възраст, а в села като Земенци, Зимница, Огнянова, Поручик Кърджиево, Александрия, жителите са изцяло в пенсионна възраст. Известна позитивна промяна на възрастовата структура се наблюдава в селата където живеят и роми - Крушари, Лозенец, Загорци, Абрит.

Населението в общината застарява. Възрастовата структура се характеризира с по-голям процент население под и над трудоспособна възраст в сравнение със страната и областта. Причината е в по-високата раждаемост през последните 6 години, както и ранното пенсиониране през последните години на миналия век.

Възрастова структура на населението- 2008г.			
	0-14г.	15-64г.	65+
Р. България	13,4	69,2	17,4
обл. Добрич	13,7	69,8	16,5
обш. Крушари	18,3	62	19,7

Следва да се отбележи, че изменения във възрастовата структура на населението се наблюдават на всички териториални нива в страната.

1. 3. Етнически състав по данни от преброяването на населението през 2001г. етническият състав на населението на общината е представен от българският етнос, турският, ромският (циганският)

За периода между последните две преброявания (1992-2001г.) се очертава нарастване само на циганския етнос - три пъти по-висок от този за страната. В селата Лозенец, Зторци, Абрит циганския етнос е преобладаващ. Сериозно нарастване на броя на ромите се наблюдава в административния център. В някои детски градини и училищата се обособяват групи и класове само от деца от ромски произход.

Изводи:

- Трайна тенденция на постепенно намаляване на населението на общината. Темповете на намаление са с по-нисък интензитет в центъра на общината. По населени места се наблюдават някои различия, изразяващи се в по-благоприятното демографско развитие на средните села, докато много малките села (с население под 250 жители) са с нарушен възпроизводствен потенциал;
- Ниска гъстота на населението;
- Нарастване броя на живородените извънбрачни деца. Сnižаване на възраста на майката;
- Отрицателен Коефициент за естествен прираст;
- Относително висок дял на населението под- и надтрудоспособна възраст;
- Колеблива миграция;
- Ниска грамотност на населението;
- Нарастване на циганския етнос.

V. ПРИОРИТЕТИ

Приоритет 1 – ОБРАЗОВАНИЕ:

Първото училище е открито 1850 година в с. Крушари. Образователната мрежа в община Крушари се състои от четири училища - едно СОУ, три

основни и седем Целодневни детски градини. Средното училище е разположено в административния център - Крушари. Основните училища са в селата Коритен, Телериг и Лозенец. Общият брой на учениците в общината е 476. Гимназиалният етап на СОУ реализира приема си от ученици зъвършили основно образование и живееещи на територията на общината. Три училища са средищни - СОУ, ОУ - Коритен и ОУ - Телериг.. За пътуващите ученици е осигурен транспорт /собствен и специализиран/, целодневна организация на учебния процес и столово хранене. В основните училища паралелките са слети и маломерни. На територията на общината няма защитени и помощни училища. Паралелките в гимназиалния етап на средното училище са непрофиларани.

Целодневни детски градини има в селата Крушари, Лозенец, , Телериг, Коритен. Посещават се от 210 деца. За децата от села, в които няма детски градини е осигурен транспорт. Образователната система в общината е кадрово обезпечена. Голяма част от учители пътуват ежедневно от Добрич.

Сградният фонд на училищата и детските градини на територията на общината е публична общинска собственост. Всички учебни заведения разполагат с достатъчен брой стаи, кабинети, открита спортна база за училищата и дворове с детски площадки в детските градини.

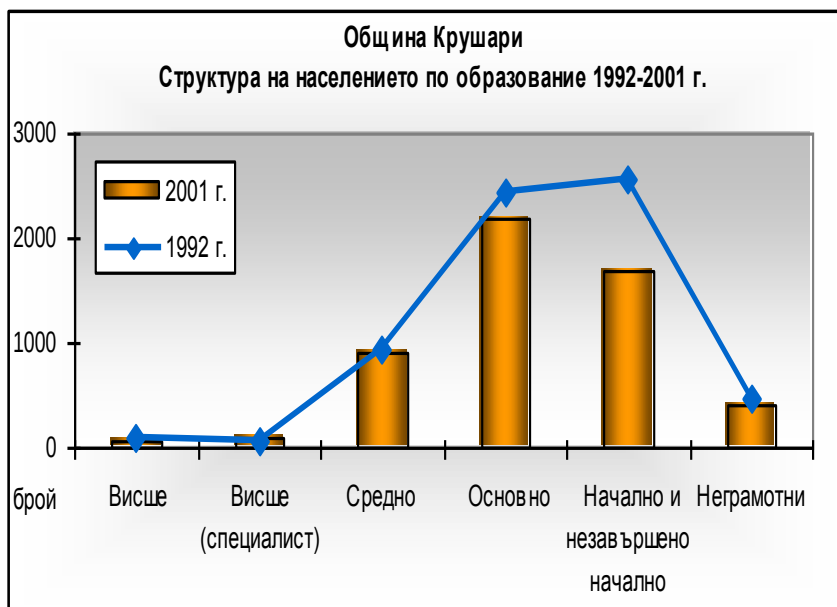
Непрекъснатата поддръжка на материалната база изисква големи средства и се налагат периодични, частични и цялостни ремонти.

Основни проблеми в образованието на община Крушари е неоптимизираната училищна мрежа, наличието на слети и маломелни паралелки в основните училища, големият брой на децата, които напускат училище без завършено задължително средно образование / за учебната 2007-2008 год,- 54, за 2008-2009 год – 14, деца от ромския етнос /, както и броя на децата, трайно не посещаващи училище, поради социални и семейни причини /за учебната 2009/2010 год. броя на необхванатите в училище деца е 3 или 1,42% ./

Всички деца в задължителната предучилищна възраст са обхванати в детските градини, но подготвителна група има сформирана само в ЦДГ с. Крушари, в останалите детски градини децата се обучават в смесени групи, което затруднява възпитателния процес. Проблем е и ниската средна месечна посещаемост в детските градини в по-малките населени места. Във връзка с приетата стратегия за развитието на образованието в община Крушари предстои процес на оптимизация на мрежата от на детските градини в община

Образователното равнище на населението на общината е по-ниско от средното страната, независимо наблюдава намаление

на ниво за че се на

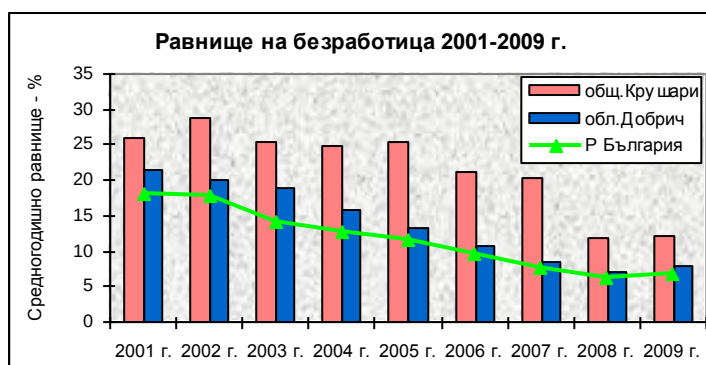
населението с основно и по-ниско образование.

Проблеми:

- Проблеми с прибирането и задържането на подлежащи на задължително обучение деца от ромски произход;
- Нерешени проблеми с интеграцията на ромските деца по отношение посещаемостта на ЦДГ;
- Остаряла материална база в голяма част от училищата и детските градини;
- Наличие на слети паралелки;
- Малък брой ученици в основните училища- недостатъчен бюджет;
- Липсват форми за организация на свободното време на учениците, съобразно интересите им.
- Липса на специализирано обучение на учители в ЦДГ, СОУ и ОУ за работа с деца със специални образователни потребности;
- Няма развити формите за учене през целия живот, насочени към професионално обучение, квалификация и преквалификация на работната сила.

Приоритет 2 – ЗАЕТОСТ:

Работната сила в община Крушари през 2009г. възлиза на 2526 души.

Стойностите на нивото на безработица в община Крушари независимо от тенденцията на намаление се запазват значително по-високи в сравнение с показателите на национално ниво – средно 2 пъти по-високи от тях. Регистрираните безработни към 30.03.2010г. в общината са 421 души, а равнището на безработица –

16,67% (средно за страната 9,95%). През 2009г. и началото на 2010г. се наблюдава нарастване на броя на безработните.

След период на намаление през последните три години (2007-2009г.) делът на безработните млади хора (до 29г.) на територията на общината се запазва сравнително постоянен, близък, но над средното равнище за страната. През 2008г. регистрираните безработни до 29г. в община Крушари са 22,0% от всички безработни (17,8% средно за страната).

Основни структури на безработните лица 2007-2009г.

	2007				2008				2009			
	януари		юли		януари		юли		януари		юли	
	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
Общ брой на безработните	582		407		328		298		328		318	
Образователна структура												
• висше образование	4	0,7	2	0,5	2	0,6	3	1,0	4	1,2	3	0,9
• средно специално и професионално	54	9,3	37	9,1	38	11,6	28	9,4	31	9,4	29	9,1
• средно - общо	12	2,1	6	1,5	6	1,8	3	1,0	4	1,2	8	2,5
• основно	299	51,4	199	48,9	155	47,3	114	38,3	122	37,2	107	33,7
• начално и по-ниско	213	36,6	163	40,0	127	38,7	150	50,3	167	51,0	171	53,8
Възрастова структура												
• младежи до 29 г.	145	24,9	90	22,1	75	22,9	63	21,1	66	20,1	73	23,0
• 30-50 г.	283	48,6	196	48,2	145	44,2	128	43,0	154	47,0	148	46,5
• над 50 г.	154	26,5	121	29,7	108	32,9	107	35,9	108	32,9	97	30,5
Структура по пол												
• мъже	310	53,3	211	51,8	164	50,0	141	47,3	158	48,1	152	47,8
• жени	272	46,7	196	48,2	164	50,0	157	52,7	170	51,9	166	52,2
Структура по професионален признак												
• с работническа специалност	55	9,5	37	9,1	39	11,9	27	9,1	26	7,9	26	8,2
• специалисти	14	2,4	9	2,2	10	3,0	12	4,0	14	4,3	12	3,8
• без квалификация и специалност	513	88,1	361	88,7	279	85,1	257	86,2	288	87,8	280	88,0

Източник: Регионална служба по заетостта

Делът на продължително безработните в община Крушари с регистрация на пазара на труда над 1 година е над средното ниво за област Добрич и Р България. Натискът на пазара на труда (брой безработни за едно свободно работно място в общината средно за 2008г. е 85, т.е. изключително висок, докато за страната и областта този показател е 9. Запазва се доминиращото влияние на сезонния фактор върху първичния пазар на труда.

Във възрастовата структура на безработните се запазва най-голям дял на възрастовата група 30-50 години. Безработните без квалификация и специалност са най-многобройната група сред безработните в общината, както и в областта и страната. *В образователната структура на безработните* се наблюдава намаляване на регистрираните безработни във всички групи по степени на образование. Групата на безработните с начално и по-ниско образование остава с най-голям брой (171 души към юли 2009г. или 53,8% от всички безработни). С висок дял е и групата на безработните с основно образование (107 д. – 33,7%). Посочените данни идентифицират следните рискови групи сред безработните лица :

- Трайно безработни без образование;
- Трайно безработни с начално образование;
- Безработни без квалификация и професионален опит;
- Трайно безработни до 29 години;
- Трайно безработни над 50 години;

ИЗВОДИ:

- Високо равнище на безработица;
- Пазарът на работната сила е дебалансиран – висока безработица и в същото време недостиг на квалифицирана работна ръка;
- Няма местни специалисти с висше образование. В структурата на безработицата традиционно е най-голям дялът на нискоквалифицираните и ниско образованите безработни

Приоритет 3 – ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ:

През 1905г. в Крушари е открита първата селска болница в областта, която е разполагала с две легла за болни. Медицинските услуги в община Крушари се предоставят от пет регистрирани лекарски практики, базирани в селата Крушари - 2 практики, Коритен, Телериг и Лозенец. Няма незаети практики. Четирима от лекарите приходят ежедневно от областния град. По данни на практиките 2204 лица нямат здравни осигуровки. Няма Районна

поликлиника с болнични легла. На територията на общината не се предлага квалифицирана медицинска помощ. Стоматологични услуги се извършват от една практика в централното селище на общината. Няма "Спешна медицинска помощ", общината се покрива от службата в Добрич. В цялата община има една аптека разположена в административния център - с. Крушари. Има изграден един училищен медицински кабинет, намиращ се в средното училище. Две медицински лица обслужват всички училища и детски градини.

Изводи. Характеристика и оценка на достъпа до здравни услуги. Отражение на дефицитите в системата върху рисковите групи и здравните проблеми на хората с увреждания.

- В община Крушари остро стои проблемът с осигуряването на здравна помощ. Няма осигурен постоянен денонощен достъп до медицински услуги. Живеещите в отдалечените селища са с влошен здравен статус, а достъпът до здравната мрежа е ограничен;
- Демографското остаряване на населението поставя допълнителни изисквания пред структурата на здравните потребности,
- Няма достъп до квалифицирана здравна помощ;
- Голяма част от населението няма здравни осигуровки;
- Необходимо е подобряване на материалната база на здравните кабинети в училища и детски градини;

Приоритетните направления за подобряване на здравния статус на жителите на община Крушари са насочени към подобряване качеството на профилактичната дейност и на диспансерното наблюдение; повишаване квалификацията на медицинските специалисти и осигуряване на квалифицирани кадри; оптимално обхващане на населението с лекарска помощ и оказване на 24 часово медицинско обслужване; повишаване здравната култура на населението чрез здравни образователни кампании и персонални консултации. Основните причини за влошаване на здравето са :

- бедността,
- нездравословният начин на живот, свързан с непълноценното хранене,
- постоянният дистрес, съчетани и с други рискови фактори,
- като тютюнопушене,
- злоупотреба с алкохол и други

Приоритет 4 – КУЛТУРА:

На територията на Общината има 7 читалища. Библиотечният фонд е над 46 000 тома художествена и специализирана литература. В общината няма

кина, театри, клубове. Интернет има в административния център – Крушари и селата Лозенец, Телериг и Полк.Дяково. Кабелна телевизия има само в административния център. В голяка част от останалите населени места жителите ползват сателитна телевизия. Мобилните оператори покриват територията на общината.

В читалище „Йордан Драгнев” с. Крушари има Младежки танцов състав, група за автентичен фолклор и група за народни и стари градски . Към Народно читалище "Йордан Драгнев" - с.Крушари от 2007г. е сформирана Детска танцова школа , в която са записани около 27 деца.Шест ромски деца са интегрирани в Детска танцова школа за народни танци и изворен фолклор към същото читалище и са много добре приети от останалите деца, които са и техни съученици. Групи за самодееен фолклор съществуват към читалище в с. Александрия, читалище с. Коритен и читалище с. Телериг. Всички самодейни групи и танцови състави вземат активно участие в местни, регионални и международни фолклорни канкурси. С цел интеграция на децата от ромски произход отворени за тях са съществуващите извънучилищни форми при Център за социална превенция с. Крушари. За тези деца се предоставя възможност да вземат участие в тях заедно с всички останали деца. Участват в кръжоци по рисуване, по труд и култура. За обезпечаване на горепосочените форми са необходими финансови средства, привличане на спонсори. С изключение на читалище "Йордан Йовков" с. Крушари, библиотечния фонд почти не се обогатява. Посочените причини са предпоставка за това ромската общност да е с ограничени възможности за участие в културния живот и в почти всякакъв вид културни мероприятия.

Приоритет 5 – ЖИЛИЩНА ПОЛИТИКА И ИНФРАСТРУКТУРА:

Общата оценка за нивото на задоволеност с жилища в Община Крушари е положителна. В някои населени места има презадоволеност и наличие на пустеещи жилищни имоти. Не такава е ситуацията в Центъра на Общината – с. Крушари където има недостиг на жилища. Проблемът стои пред семейства на млади хора и самотни майки. Ясно изразена диспропорция е причината от липсата на поминък в някои от селищата на Общината, което води до трудова миграция към населените места с по-големи възможности за намиране на работа. Миграционните процеси са ясно изразени от селата към градовете и от Общината към по-големите градове на страната и чужбина /особено на млади хора/. Тази тенденция се обуславя от наличието на жилища в града и по-доброто качество на услугите.

жилища	брой
Частна собственост:	
къщи	2606
апартаменти	64
Общинска собственост:	
къщи	1
апартаменти	2
жилищни терени	22

Проблеми:

- недостатъчна водопроводна мрежа, която, както за цялото население, е морално остаряла, канцерогенна;
- липсва канализационна мрежа. При задръстване на септичните ями се създават предпоставки за разпространение на инфекциозни болести, особено през пролетта и лятото;
- пътната настилка в населените места е в окаяно състояние;
- част от уличното осветление не работи.

Транспортна инфраструктура

Пътната мрежа в община Крушари е 152,2км., от които 90,2км. са от Републиканска мрежа. Само 5км. от общинската пътна мрежа е с трошено-каменна настилка. Преобладаващата част е с разрушено асфалтово покритие, с множество локални повреди, влошено е отводняването, поради лошото състояние на отводнителните съоръжения и ниво на банкетите. Данните от попълнената анкета показват, че около 40% от селата са с добро състояние на пътната мрежа (с.Абрит, с.Александрия, с.Бистрец, с.Габер, с.Добрин, с.Лозенец, с.Телериг и др.), 30% – с лошо състояние (Полковник Дяково, с.Загорци и др.) и 30% – с напълно разбити пътища (с.Коритен, с.Капитан Димитрово, с. Пор.Кърджиево и др.) През 2008г. бе извършена цялостно асфалтиране на пътя Крушари-Ефрейтор Бакалово-разклона /Добрич-Силистра/. Частично асфалтиране на пътя Крушари-Добрин. Ежегодно общината извършва ремонт на отсечки от общинската пътна мрежа. Общината се обслужва само от автомобилен транспорт, който функционира неефективно предвид ниското благосъстояние на населението.

Проблеми:

- През територията на района не минават пътища с национално и регионално значение
- Районът се обслужва основно от третокласна пътна мрежа, което затруднява връзките ѝ с други регионални центрове, предлагащи услуги от по-висок клас

Съобщителна инфраструктура

Телефонните съобщения в общината са организирани на базата на цифрова техника . Три от селата в община Крушари нямат кабелизация, а други три нямат изградена телефонна мрежа. Във всички села има цифрова телевизия. Мобилните оператори покриват територията на общината. Интернет има в с. Крушари, с. Лозенец и с. Телериг.

Проблеми:

- Съобщителната система не е добре развита, плътността на телефонните съобщения е една от най-ниските за страната;

- Телефонната мрежа и не обхваща всички населени места;
- Забавеното въвеждане на цифрова инфраструктура не позволява разширение и модернизиране на предлаганите съобщителни услуги.

Водоснабдяване и канализация

Водоснабдяването в община Крушари се осъществява от подземни водоизточници чрез четири Помпени станции (ПС) - ПС- Крушари с три сондажа; ПС- Абрит с два сондажа, от които единият не функционира, същото е положението в селата Телериг и Лозенец; както и сондажните кладенци в с. Полковни Дяково и Капитан Димитрово. Водите са с добро качество с изключение на село Капитан Димитрово, където водата е с лоши питейни качества и там за питейни нужди се използват естествените водоизточници. Водопреносната мрежа е с обща дължина 140км и е много остаряла. Големи загуби на вода и чести аварии. В общината няма населени места с канализация.

Проблеми:

- Не е постигнато оптимално задоволяване на нуждите от питейна вода и подобряване на водоподаването;
- Недостатъчна е водообезпечеността на водоснабдителните системи;
- Водопроводната мрежа е с намалена надеждност и влошени експлоатационни качества;

V. Очаквани резултати при реализирането на програмата:

- Увеличен достъп на деца от ромски семейства до качествено образование и здравеопазване;
- Промяна на общественото мнение към ромите в позитивна насока;
- Осигуряване на заетост за ромите в съвременни области на производство , услуги;
- Социализация на ромските семейства в нашето общество;
- Възстановяване и строителство на техническа и социална инфраструктура в ромските квартали.;
- Увеличен брой ромски деца, завършващи основно, средно и висше образование.

VII. ФИНАНСОВО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ:

Финансирането на програмата се осъществява чрез:

- проекти финансирани от оперативни програми;
- проекти финансирани от държавен бюджет;
- общински бюджет;
- публично частно партньорство.

VIII . Участници в изпълнението на Програмата:

- **Община Крушари;**
- **Ромска общност;**
- **Дирекция “ Социално подпомагане” град Добрич– филиал Крушари;**
- **Дирекция „Бюро по труда” град Добрич – филиал Крушари;**
- **Местната комисия за борба с противообществените прояви;**
- **Лични лекари с регистрирани медицински практики на територията на община Крушари;**
- **ОУ и СОУ на територията на община Крушари;**
- **Целодневни и полудневни детски градини;**
- **Неправителствени организации.**

Изключително важно за пълноценното реализиране на тази програма е сътрудничеството на различните институции с ромска общност. Досегашната практика, и то не само у нас, е показала категорично, че нито една подобна програма не може да разчита на успех без истинско ромско участие при нейната подготовка и реализация. Активната ромска позиция е задължителна във всички нива при реализация на тази общинска програма. ПРОГРАМАТА за интеграция на етническите малцинства е открита за предложения, като промените се правят при необходимост.

